

Certamen Literari Francesc Candel

Obres guanyadores

2012

Bases del certamen

1. El certamen és obert a qualsevol persona que hi vulgui participar.
2. La participació en el certamen comporta acceptar aquestes bases.
3. Els treballs que s'hi presentin han de ser originals i poden estar escrits en català o en castellà.
4. Els treballs presentats no poden haver estat premiats anteriorment a un altre concurs literari.
5. No es pot presentar més d'un treball per persona a la mateixa modalitat.
6. Els treballs han d'estar escrits amb ordinador amb el programa Word (amb el tipus de lletra Arial, cos 12), en fulls DIN A4 escrits a una sola cara i a doble espai.
7. Tots els concursants hauran de presentar-se amb pseudònim.
8. Els treballs s'han de presentar dins d'un sobre DIN A4 o similar tancat, on hi consti "Certamen Literari Francesc Candel", i a l'interior del qual hi ha d'haver:
L'original, en quatre còpies impreses, on hi consti la modalitat de participació, el títol de l'obra i el pseudònim del concursant.
En un paper a dins d'un sobre tancat hi han de constar les dades personals de l'autor/a: pseudònim, nom i cognoms, data de naixement, adreça i telèfon, i, en cas de tenir-ne, adreça de correu electrònic. A l'exterior d'aquest sobre cal consignar la modalitat a la qual es presenta, títol de l'obra i el pseudònim del concursant.
9. Els treballs s'han de fer arribar a qualsevol de les tres biblioteques del districte Sants - Montjuïc: Biblioteca Francesc Candel (Amnistia Internacional, 8-10), Biblioteca Vapor Vell (Joan Güell, 14-22) i Biblioteca Francesc Boix (Blai, 34) o al Centre Cívic de la Casa del Relotge (Pg. Zona Franca, 116), del 12 de març al 12 d'abril, dins l'horari de cada centre.
10. El Jurat estarà integrat per representants culturals i educatius del Districte de Sants - Montjuïc i personalitats especialistes en les diferents modalitats del certamen que apareix en el dors.
11. El Jurat determinarà els guanyadors en els diversos apartats i categories, i es reservarà el dret a considerar desert un premi. La seva decisió és inapel·lable.
12. El veredict del Jurat es farà públic en l'acte de lliurament de premis, que tindrà lloc el dijous 24 de maig a les 19 hores a la Biblioteca Francesc Candel. Aquest mateix dia, tots els participants en el certamen d'enguany que assisteixin a l'acte rebran un llibre dels premiats de l'edició 2011 com a premi a la seva participació.
13. El Districte de Sants - Montjuïc publicarà els textos originals guanyadors a la seva web (www.bcn.cat/sants-montjuic) el dimarts 12 de juny, i les pàgines webs de les tres biblioteques.

El llibre editat amb els textos premiats de la present edició estarà disponible a les Biblioteques Francesc Candel, Vapor Vell i Francesc Boix, al Centre Cívic Casa del Relotge i a l'Arxiu del Districte de Sants - Montjuïc.

Els llibres editats en anys anteriors estan disponibles per a consulta a la Biblioteca Francesc Candel i a l'Arxiu del Districte Sants- Montjuïc

Modalitats del certamen

Relat curt

El tema és lliure, però integrat dins dels paràmetres de la narrativa, realista o de ficció. Se n'estableixen dues categories:

JUVENIL, entre 14 i 18 anys

L'extensió màxima ha de ser de 5 fulls.

El guanyador serà premiat amb un trofeu, un llibre electrònic i un premi per valor de 200 € en material bibliogràfic.

El finalista serà premiat amb un trofeu i un llibre electrònic.

ADULT, a partir de 19 anys

L'extensió màxima ha de ser 10 fulls.

El guanyador serà premiat amb un trofeu, un llibre electrònic i un premi per valor de 200 € en material bibliogràfic.

El finalista serà premiat amb un trofeu i un llibre electrònic.

Poesia

El tema és lliure. Es presentarà un únic poema, el qual tindrà una extensió màxima de 50 versos o línies.

El guanyador serà premiat amb un trofeu, un llibre electrònic i un premi per valor de 200 € en material bibliogràfic.

El finalista serà premiat amb un trofeu i un llibre electrònic.

Reportatge periodístic

Aquesta modalitat neix inspirada en l'obra d'en Francesc Candel, que va tenir el seu eix en la narració d'experiències humanes reals, a través d'una prolífica obra periodística. El tema a tractar és lliure i ha de basar-se en fets reals.

L'extensió màxima ha de ser de 10 fulls.

El guanyador serà premiat amb un trofeu, un llibre electrònic i un premi per valor de 200 € en material bibliogràfic.

El finalista serà premiat amb un trofeu i un llibre electrònic.

Jurat

President del jurat

Antoni Carballido

Conseller de Cultura del Districte Sants - Montjuïc

Relat Curt juvenil

Jaume Centelles

Escriptor i pedagog

Ariadna Santaèulària

Escriptora i professora

Joan Delgado

Director biblioteca Poble Sec - Francesc Boix

Relat Curt Adult

Júlia Costa

Escriptora i poetessa

Òscar Carreño

Biblioteques de Barcelona

Marcel Fité

Escriptor i professor de Sants - Montjuïc

Reportatge periodístic

Genís Sinca

Escriptor i periodista

Jesús Martínez

Periodista, escriptor i editor de Sants - Montjuïc

Noelia Baldrich

Periodista i directora del diari La Marina

i l'emissora Alternativa Barcelona 102.5

Poesia

Ricardo Reitano

Escriptor i activista cultural

Josep López Badenas

Escriptor i coordinador de Clubs de Lectura

Julián Figueras

Director Biblioteca Vapor Vell

CERTAMEN LITERARI FRANCESC CANDEL 2012

ACTA DE DELIBERACIÓ DEL JURAT

Reunits a l'Hotel Fira Palace, a dilluns 14 de maig de 2012, els integrants del Jurat del Certamen Literari Francesc Candel en la seva edició de l'any 2012, i presidint el Jurat el Sr. Antoni Carballido, Conseller de Cultura del Districte de Sants- Montjuïc, acorden i determinen:

Atorgar els següents premis de Certamen Literari Francesc Candel 2012, per a què es lliurin oportunament a les obres i persones com es proposa a continuació , als guanyadors de la present edició:

En la Modalitat Relat Curt Juvenil

- Declaren **finalista** a l'obra.....Cuando huir no significa libertad.....

Escrita per.....Caliope.....

El nom real del qual és.....**Àgatha del Carmen Roch Álvares**.....

- Declaren **guanyadora** l'obra Filla d'Esparta.....

Escrita per.....Niké.....

El nom real del qual és.....**Cinta Prats Rodríguez**.....

En la Modalitat Relat Curt Adult

- Declaren **finalista** a l'obra.....La confessió.....

Escrita per.....Geralt.....

El nom real del qual és.....**Toni Contreras Muñoz**.....

- Declaren **guanyadora** l'obra.....La loteria

Escrita per.....Cavall Bernat.....

El nom real del qual és.....**Ricard Olalla Jiménez**.....

En la Modalitat Poesia

- Declaren **finalista** a l'obra..... Trobada.....

Escrita per..... Arnau Urgell.....

El nom real del qual és..... **Amadeu Vidal i Bonafont**.....

- Declaren **guanyadora** l'obra..... Marona.....

Escrita per..... Roser Tàpies.....

El nom real del qual és..... **Rosa Maria Arrazola Díaz**.....

En la Modalitat Reportatge periodístic

- Declaren **finalista** a l'obra..... El cercle de llum.....

Escrita per..... Maria Aurèlia Montseny.....

El nom real del qual és..... **David Serrano Blanquer**.....

- Declaren **guanyadora** l'obra..... L'únic equipatge.....

Escrita per..... PXM.....

El nom real del qual és..... **Oriol Canosa Mas Llorens**.....

I, per a que així consti, a tots els efectes oportuns, signen en representació de la Comissió Organitzadora del Certamen Literari Francesc Candel 2012, a Barcelona , el 14 de maig de 2012

President del jurat Sr. Antoni Carballido	Sr. Jaume Centelles Relat curt juvenil	Sra. Ariadna Santaaulària Relat curt juvenil
Sr. Óscar Carreño Relat curt adult	Sra. Júlia Costa Relat curt adult	Sr. Joan Delgado Relat curt juvenil
Sr. Genís Cinca Reportatge periodístic	Sr. Jesús Martínez Reportatge periodístic	Sra. Noelia Bladrich Reportatge periodístic
Sr. Ricardo Reitano Modalitat Poesia	Sr. Josep López Badenas Modalitat Poesia	Sr. Julian Figueras Modalitat Poesia

Relat curt juvenil - Guanyador 2012

Pseudònim: Niké

Nom real: Cinta Prats Rodríguez

Filla d'Esparta

Aquell perfum de flor de taronger, aquell blau tan blau del cel, aquella brisa càlida del Mediterrani, aquells horts daurats sembrats de margarides i roselles, aquella terra hel·lena... Helena. Sis anys sense veure-la, però el mateix sentiment d'enyorança li encongia el cor. Va fer una ullada al rellotge: tres quarts de dotze, havia de començar a fer via. Es va mirar de lluny la seva filla. Ja s'havia posat als cabells la cinta daurada que havia estat de la seva mare, i feia exercicis d'escalfament amb la mirada perduda. Ja no era aquella nena alegre d'ulls somniadors: unes corbes modelaven el seu cos fadrí amb suavitat i la llima del temps havia esmolat les seves faccions, però feia sis anys que la llum del seu rostre s'havia amagat entre les ombres; feia sis anys que havia deixat de veure el món amb els ulls d'una nena. Les dotze menys cinc minuts.

-Andròmaca.-la va cridar Crisòstom.

-Sí, pare?

-Andròmaca. Ara fa sis anys, la teva mare va emprendre el dur camí de la marató fins Atenes com tants anys abans havia fet Filípides, però ella... Bé, ja ho saps, es va quedar a mig camí.-va dir apesarat.-Estic segur que vols acabar el que la teva mare va començar fa sis anys, però pensa que tindràs molts anys per fer-ho. Ets massa jove, tretze anys...

-Pare, fa sis anys que vaig decidir el meu destí. No hi ha marxa enrere. No hem vingut fins aquí des d'Esparta per tornar-hi.-el va interrompre la seva filla.-Correré la mateixa marató popular en què la mare ens va deixar, és el meu destí, des del moment en què em va dir aquelles paraules que ho sé.-va dir amb la mirada perduda en anys passats.

-Si aquesta és la teva voluntat, només em resta dir una cosa: recorda qui ets, Andròmaca. Recorda que el teu nom significa la que lluita com un home en la batalla, recorda que ets filla d'Helena, la que resplendeix com el Sol, i recorda que ets filla d'Esparta, filla d'aquells tres-cents soldats espartans que van morir a les Termòpiles per salvar Grècia de la invasió persa, recorda que ets filla de Gorgo, reina d'Esparta.

-I recordaré també que sóc filla de Crisòstom, el qui té la boca d'or, el millor orador que ha escoltat l'Hèl·lade, i qui m'ha explicat la nostra història cada vespre.-va respondre ella amb un somriure afable que el seu pare feia anys que no li veia.

-Era el meu deure.-va dir gairebé amb un xiuxiueig.

Van anunciar per megafonia que la marató començaria en pocs minuts. Pare i filla es van fondre en una forta abraçada, es van mirar als ulls i sostenint-li el rostre entre les mans a la seva filla, Crisòstom va dir-li:

-Recorda qui ets, Andròmaca, recorda qui ets...

Andròmaca va assentir amb fermesa i sense dir res més es va dirigir a la línia de sortida, on hi havia l'escultura en homenatge a Filípides. Crisòstom, però, s'havia tombat perquè la seva filla no el veïés eixugar-se les llàgrimes. Sentia un buit a l'estómac i un nus li estrenyia la

gola. Cada instant que passava, cada sensació, cada cosa que mirava li recordava a ella, l'Helena caient entre les ombres, i la seva filla seguint el mateix camí...

Va sonar el cop de botzina de la sortida i Andròmaca va arrencar a córrer entre el tumult d'atletes. Ben aviat va deixar enrere la munió de corredors i es va enganxar als peus d'un jove atleta molt ros. Semblava que al seu pas deixés anar una aura daurada que l'omplia d'un sa orgull, d'un orgull just i noble. Quan es van endinsar per un camí estret i pedregós, Andròmaca va sentir una presència darrere seu. Va mirar enrere de reüll i es va adonar que un atleta els trepitjava els talons. Més enllà, no hi havia ningú. Semblava voler-los avançar, però en aquell camí estret li seria impossible: hauria d'esperar a que arribessin a la pista, ja que, aquell estret camí es trobava al mig del vessant de la muntanya i estava cobert de matolls a banda i banda. Andròmaca va pensar que aquell era un bon moment per traçar una estratègia, si més no per no despenjar-se d'aquell petit grup que liderava la marató, ja que, de moment i fins que sortissin a la pista, el ritme el dictaria l'atleta ros, i Andròmaca sabia que el podria seguir anés al ritme que anés i correu els kilòmetres que correu: aquell resplendor daurat li donava unes forces que Andròmaca no sabia

que tenia. Tot just quan el pensament de que hi havia alguna possibilitat de que podria disputar-se alguna posició del podi amb l'atleta ros i el que els seguia, el segon la va avançar, aprofitant que hi havia un petit entrant que eixamplava el camí, fent una cabriola estranya per no topar amb ella i caure, però en aterrar la va trepitjar i Andròmaca, intentant aguantar l'equilibri, va fer un mal gest pel qual el seu peu dret va tocar a terra de cantó i es va torçar el turmell. La noia no va poder evitar que tot el seu pes es precipités sobre la cama dreta, el genoll de la qual es va copejar contra un roc que li va esmicolar la ròtula. De manera immediata, Andròmaca va deixar anar un udol trencat i agònic. En sentir-ho, Crisip, l'atleta ros, es va aturar secament i es va tombar per veure d'on provenia aquell so esgarriós, i traient-ne partit de la situació, l'atleta que havia fet caure Andròmaca es va precipitar cap a la primera plaça, escapolint-se d'aquell camí de dissort.

-Estàs bé?-va preguntar-li Crisip inclinant-se per agafar-li la mà i ajudar-la.

Tot i que, Andròmaca sabia que al seu davant hi havia ni més ni menys que l'esportivitat personificada, ajagut per estar a la mateixa altura que ella, no va poder dir-li ni una paraula, ja que, l'orgull d'ésser espartana i de no voler deixar anar ni una llàgrima tot i les intenses fiblades de dolor que li feia el genoll, li mantenia les dents serrades i les parpelles closes amb força. Com a única resposta va negar amb el cap molt lentament mentre ocultava el seu rostre entre els braços, reclinant-se sobre ella mateixa. Crisip va mirar a esquerra i dreta, però com molt bé sabia, els serveis d'assistència mèdica es concentraven al llarg de la pista, tot sortint de la muntanya.

-Escolta'm. Farem una cosa, correré tan ràpidament com podré fins als serveis d'assistència mèdica i els advertiré que necessites ajuda. Mentrestant, sigues forta!

-No!!-va dir ella engrapant-lo pel dorsal.-No. He d'arribar a la meta d'aquesta marató, ningú m'ho impedirà, ni tan sols un genoll fet miques! Si vols fer alguna cosa per mi, promet-me que no avisaràs els serveis mèdics, i venja la meva dissort! Corre! Corre i no permetis que l'egoista que m'ha perdut guanyi la reina de les curses!! Vés, veuges i venç!

Venja Andròmaca, la que lluita com un home en la batalla...-va acabar teatralment, amb un sentiment de ràbia que li feia bullir la sang, parlant amb una passió encesa.

-Sé que és una bogeria, però tens la meua paraula. Admiro el teu valor i sé que ho aconseguiràs perquè no has acceptat la rendició...-va dir ell abans d'arrencar a córrer.

Ja era sola, aquell era el moment de tractar d'aixecar-se. La seva mare li havia dit que no és covard qui cau i no s'aixeca, sinó qui cau i no intenta posar-se dempeus. Tot i que encara tenia el cos ajagut sobre el genoll dret perquè el més mínim moviment comportava una intensa sentida, tot i que davant dels seus ulls hi havia una taca escarlata que s'havia anat escampant sota la pell del genoll, tot i que el sol del migdia li cremava el clatell, tot i que la suor li amarava els ulls i li regalimava pel coll, tot i el dolor de la ferida del turmell, hi havia una ferida que li feia més mal que la ferida física i que la va impulsar a moure's: saber que ho tindria cru per acabar la marató pel seu propi peu, per la seva mare... Va intentar

incorporar-se amb la cama sana, però quan ja gairebé l'havia desplegat, aquesta li va tremolar violentament fent-li perdre l'equilibri i caient penosa i patèticament sobre el genoll malferit de nou. Des de terra, Andròmaca va sentir unes fiblades de dolor com si li estiguessin arrencant la cama de soca-rel a l'altura del genoll de la mateixa manera que si es tractés d'un queixal. No ho va poder evitar, i amb el front contra el sòl va arrencar a plorar amb desconsol esgarrapant la terra amb una ira desproporcionada. Va obrir un moment els ulls i enmig del desesper la va sorprendre una esclatxa de llum que s'escolava i es resistia a amagar-se rere la porta que s'acabava d'obrir: si no podia posar-se dempeus, s'arrossegaria. Es va assecat les llàgrimes sense miraments i es va afanyar a clavar els colzes a terra i avançar a dures penes ajudant-se amb la cama esquerra. Andròmaca no sabia quantes hores van passar fins que, amb els braços tremolosos i el ventre i les cames plenes d'esgarrinxades, va quedar estesa al mig del camí preguntant-se com podia ser que ningú li hagués passat al davant, però una suau brisa la va acariciar portant-li una flaire de flor de taronger que li va fer oblidar les preocupacions. Aquell

perfum la va envoltar, la va aclaparar i se la va endur set anys enrere, recorrent el perímetre d'Esparta al costat de la seva mare, desviant-se cap al riu on hi havia aquells camps espurnejats de margarides i roselles, i tarongers florits, el seu perfum, aquells horts fèrtils... Aquella fragància de tarongina que feia la roba neta estesa al balcó, els cabells ataronjats de la seva mare recollits amb la seva cinta daurada, les parets de casa seva, blanques com els pètals de la flor del taronger, la seva mare explicant-li, davant l'escultura de Leònides situada al sud de la ciutat, que els espartans es caracteritzaven per la seva insensibilitat vers el dolor, tant del cos com de l'ànima...

Andròmaca va tancar els ulls amb molta força, es va concentrar amb la seva cama dreta, només amb la seva cama dreta i la va obligar a oblidar-se del dolor mentre s'alçava amb els ulls humits, però decidida a no deixar anar ni una llàgrima més, llençant una mirada terrible a l'horitzó, decidida a tornar a córrer i a no caure mai més presa del dolor. Ni tan sols se'n va adonar del temps que havia passat, ni dels kilòmetres que havia deixat enrere quan va albirar una sèrie d'edificis blancs al final de la pista, no anava errada, no, allò era Atenes! Va seguir l'itinerari indicat i en arribar als peus del turó on hi havia l'acròpoli, va recordar que era allí on Filípides havia anunciat la victòria grega. Va començar saltant-los amb la cama esquerra, però a la meitat va ensopegar i es va acabar d'esmicolar el genoll, però ella era Andròmaca, la que lluita com un home en la batalla, ella era espartana i es sentia com un dofí al mar o com un falcó caient en picat quan el dolor li pessigava les carns. Va ascendir, graó a graó, arrossegant la cama inutilitzada com si fos un cadàver del seu propi cos. Els seus ulls només miraven la línia de meta, ni tan sols va veure el seu pare sostingut per diverses persones per tal que no sortís disparat a agafar-la en braços, ni Crisp, el "cavall d'or", baixant a corre-cuita de la posició més alta del podi per veure-la.

-Niké!!-va expirar llençant al cel el seu últim alè, abans de defallir en braços del seu pare. Crisòstom estava atònit, ara era ell qui havia de ser fort com Andròmaca ho havia estat vers la mort d'Hèctor. Ara havia de resistir i recordar cada dia la seva filla, la filla d'Esparta.

Relat curt juvenil - Finalista 2012

Pseudónimo: Calíope

Nom real: Àgatha del Carmen Roch Àlvares

Quando huir no significa libertad

¿Crees que puedes escapar? La adrenalina inunda tus venas, ya no sientes dolor... Y no hay vuelta atrás. No tardarán mucho en encontrarlo allí en el suelo, desmayado; cuando lo hagan sabrán lo que pretendes e irán a por ti.

Caminas despacio para no llamar la atención, sin embargo, no puedes evitar mirar de reojo a la cámara de videovigilancia. Tus ojos registran cada rincón de la sala en busca de tu futuro cómplice. ¿Estará en el jardín? La pequeña Ana te saluda con la mano desde la otra punta de habitación. Tus labios se curvan en un intento de sonrisa mientras deseas con todas sus fuerzas que no se mueva de la silla. Demasiado tarde; se ha levantado y viene hacia ti. Sigues avanzando hacia el pasillo. Ella te abraza por detrás, alarga el brazo para enseñarte su dibujo y empieza a hablar. «Deshazte de ella», suena en tu mente. Entretanto, asientes con la cabeza impacientemente hasta que finalmente ves a tu compañero entrando en el servicio. Entonces, la interrumpes: «Voy a lavarme las manos. ¿Por qué no me esperas en la fuente?». Y te alejas rápidamente.

Entras, verificas si hay alguien más allí y le resumes la situación. Héctor te mira con asombro pero no tarda en reaccionar:

¿Así que no vamos a necesitar el taxi? Vale. Voy a tu dormitorio para coger el dinero...nos vemos en las escaleras. Marcos se pondrá bien, ¿no?

Os separáis. Observas como tu compañero se dirige a las escaleras y sube. Parece que nadie se ha fijado en él. Continúas avanzando.

¿Sara quiere una enfermera.

Al taller de manualidades. Creo que me he dejado allí el reloj.

Sin embargo, continúas hasta el final del pasillo y giras a la derecha. De debajo de la holgada camiseta azul sacas la bata blanca de Marcos, donde apresuradamente introduces los brazos. Te recoges el pelo con la goma que llevas en la muñeca, respiras hondo y prosigues. Diriges furtivamente la mirada a la ventana del cuarto de videovigilancia. Los dos empleados parecen absortos en la discusión de algún tema deportivo y apenas atienden a las numerosas pantallas que los rodean; te sientes aliviada.

Tienes en mente subir por las escaleras que están al lado de los ascensores, pero una vez allí oyes las risas de dos enfermeros que bajan apresuradamente. Un escalofrío asciende por tu espalda, sacas el llaverodel bolsillo de la bata y buscasla llave del ascensor, ¡pero hay tantas! Intentas encajar una en la cerradura pero es demasiado grande. «Céntrate», retumba la voz en tu cabeza. Entonces te calmas y escoges la más pequeña. Se ajusta perfectamente. Las voces ya suenan a muy poca distancia. Entrás en el ascensor y la puerta

se cierra, por fin.

Bajas en la primera planta y localizas en seguida la sala de enfermeros. Allí no hay nadie, y los armarios están al fondo a la izquierda. «Torres, M.», lees. Debe ser ésta su taquilla. La abres y coges las llaves de su coche y los billetes de su cartera; un poco más de dinero no te irá nada mal...

te pregunta un señor, encargado de la limpieza, mientras sujeta la puerta del ascensor.

Ya iré por las escaleras, gracias.

No te detienes en la planta baja, sino que descienes hasta la puerta del aparcamiento subterráneo destinado a los empleados. Pero algo va mal.

Héctor debería estar allí con las mudas de roba y tu monedero. Y la puerta está cerrada. Mientras le esperas, abres la última barrera entre el exterior y tú. Una agradable ola de tranquilidad recorre tu cuerpo; no obstante, el recuerdo de tu amigo no tarda en turbar tu ánimo. Tendrás que volver a la sala para ver qué sucede. Aunque, si lo piensas bien, ya no lo necesitas: has conseguido dinero y, si bien no será fácil pasar desapercibida llevando la camiseta y el pantalón azules del siquiátrico, puedes comprar algunas prendas de vestir en cualquier tienda.

Aprietas el botón del mando a distancia del coche, las luces de un SEAT Ibiza se iluminan y sus puertas se desbloquean. Pero la sensación de culpa te impide avanzar. «Eres débil», protesta la voz. Y retrocedes presurosamente. Te quitas la bata y vuelves a la sala. Héctor viene hacia ti. «No he podido entrar en tu habitación. Solo he conseguido coger mi ropa», te dice. Suspiras, haces una señal con la cabeza en dirección al pasillo, pero una orden áspera te alcanza.

Sara, ¡espera!

Te giras y al lado de la enfermera que te clama ves a Marcos, que ha recobrado la consciencia y presiona una bolsa de hielo contra la parte posterior de la cabeza. Tu corazón se acelera, tu mirada se cruza con la de tu cómplice y súbitamente echáis a correr. Saben lo que intentas. Pasas nuevamente delante del cuarto de videovigilancia, pero esta vez no tienes tiempo de mirar dentro. La puerta se abre y gritan tu nombre; tres personas te están persiguiendo. «Al aparcamiento», indicas a tu compañero. Bajáis las escaleras, empujas la puerta que antes has dejado abierta, os dirigís al automóvil y pones el motor en marcha. Un guardia, la enfermera y otro empleado irrumpen en el lugar. Sin embargo, llegan demasiado tarde. Ya has salido del subterráneo y te distancias de allí a toda velocidad por la autopista.

Poco a poco tu respiración se ralentiza y por fin recobras la serenidad. Te parece increíble pero lo habéis conseguido. No sabes cuantas horas llevas conduciendo y se hace de noche. Avistáis un motel a pocos kilómetros y decidís dormir allí. Lo mejor es abandonar el coche en una carretera secundaria y seguir el viaje en autobús. Héctor se muda de ropa y tú te pones sólo la bata a modo de vestido. Os apeáis del vehículo y os dirigís a la posada.

Alquilas una habitación con dos camas y tu amigo sale a buscar algo de comida pero vuelve con las manos vacías. Se sienta en la punta de la cama, a tu lado, y te coge las manos. Quiere agradecerte que le ayudes a huir y que sepas lo importante que eres para él. De repente te besa. Sin saber cómo reaccionar, apartas lentamente tus labios de los suyos y le sonrías. «Creo que me has malinterpretado...», balbuceas. Como si no te oyera, vuelve a besarte con ímpetu y le empujas. No se da por vencido, sino que sujeta tu cabeza con las dos manos y te atrae hacia él. Forcejeas, no obstante, es inútil: no logras desasirte de él. Sus labios descenden por tu cuello. Desesperada, palpas la mesilla de noche y aferras la lámpara. De un golpe seco le abres una gran herida en la frente y él se desploma encima de ti. Un hilo de sangre se desliza paulatinamente por su rostro hasta que tiñe de rojo tu bata blanca...

Y esta paciente, ¿cómo se llama pregunta una joven enfermera. Es su primer día en el Hospital de Salud Mental San Pablo y ver a aquella pobre mujer con la mirada vacía, de manos inquietas, sentada en un rincón,

murmurando algún tipo de oración interminable, le ha causado una honda impresión, una especie de conmoción enternecedora a la vez que angustiosa.

empieza a contarle jocoso. Se llama Sara Navarro y padece esquizofrenia. Hace dos meses que está en aislamiento. ¿Y sabes por qué? Intentó escapar de aquí. Bueno, de hecho, lo hizo. El caso es que se cortó el brazo con una cuchilla, acudió a la enfermería y, cuando uno de tus compañeros, Marcos, acabó de suturarle la herida, ella le golpeó la cabeza con una lámpara dejándolo inconsciente y le robó las llaves. Nadie se dio cuenta de la ausencia del enfermero y pasaron unos minutos hasta que él se recuperó y dio la alarma, pero no a tiempo. Ella se montó en su coche y se fue. Avisamos a la policía y a la noche siguiente la encontraron en un motel de mala muerte. Lo peor es que Sara creía que se había fugado con otro paciente y estuvo días llorando y gritando que lo había matado de un *lamparazo*. ¿Te lo puedes creer? Y desde entonces no ha respondido al tratamiento, pobrecita. Sí, sí, es el caso más curioso que he visto nunca.

Relat curt adults - Guanyador 2012

Pseudònim: Cavall Bernat

Nom real: Ricard Olalla Jiménez

LA LOTERÍA

Tan solo le quedaba una última cosa por hacer: llamar a su mujer, y rogar para que esta vez estuviera en casa. Así es que sacó el móvil y marcó muy despacio para no equivocarse; respiró profundamente e intentó concentrarse en las palabras exactas que debía decir. Pasaron los segundos más largos y angustiosos de su vida. *“Vamos, cógelo, por favor, cógelo”*. Nadie respondió. Lo que nunca llegaría a imaginar es que su mujer había escuchado el teléfono, pero no pudo contestar la llamada. Unas croquetas, unas malditas croquetas en el fuego, se lo habían impedido. Tuvo que dejar el mensaje en el contestador; de haber podido hablar personalmente con ella, toda su vida hubiera cambiado por completo. Ese mismo día, unas horas antes de esa fatídica llamada, había entrado en la sucursal del Banco. Esperó paciente más de media hora a que el Director le recibiera. Estaba convencido de que lo habían dejado —olvidado || con la esperanza de que se cansara y se marchara. Pero en esta ocasión hubiera sido capaz de esperar diez horas si era necesario. *“Buenos días, señor Fernández”*. El saludo del responsable de la oficina bancaria fue correcto, pero el tono y sus gestos no dejaban lugar a dudas: la suya era una visita incómoda. *“Vengo por lo del piso”* contestó escuetamente sin llegar a saludar. *“Bueno, ya lo hemos hablado otras veces, se ha hecho todo lo que estaba en nuestras manos para no llegar a esta situación. Pero ya sabe que no depende de nosotros, es la central la que decide, aquí sólo cumplimos órdenes”*. Era la parrafada de siempre, y la soltó casi de carrerilla.

Lo que habían hecho con su vivienda era lo habitual en estos casos: se habían incumplido varios plazos de la hipoteca, renegociado las condiciones, y conseguidas nuevas cuotas más pequeñas. Pero tras nuevos incumplimientos por falta de pago, finalmente, después de varias prórrogas, se había producido la demanda judicial y el posterior embargo de la finca por parte del Juzgado. En tres semanas aproximadamente, si nadie lo remediaba, se procedería a la ejecución, y el piso saldría a subasta. El Director de la oficina observó entonces cómo el rostro de Manuel Fernández no era el de siempre. Aquella cara sin vida, triste y de resignación de otras ocasiones, era hoy completamente diferente: ¡Estaba sonriendo! Quedó perplejo. Manuel le había dejado hablar, daba la sensación de que en esta ocasión disfrutaba escuchándolo. El señor Oriol no entendía nada, así es que, antes de que pudiera empezar a hacer conjeturas, lo quiso sacar de dudas. Metió la mano en el bolsillo, y de la cartera extrajo varios billetes de lotería. El Director tardó unos segundos en reaccionar. —¡Vaya, no me diga que le ha tocado algún premio! —exclamó finalmente con un cierto tono de incredulidad. —El primer premio —respondió sin dejar el menor resquicio a la duda. Seguro que le iba a costar creerlo pese a estar delante de él, orgulloso y sonriente, con el brazo levantado y mostrándole los números premiados. Todas las semanas hay decenas de personas agradecidas por todo

tipo de loterías, muchas de ellas con hipotecas, pero era probable que el responsable de la oficina nunca hubiera conocido a una personalmente. —¡Enhorabuena, no sabe cómo me alegro! ¡Esto puede solucionar todos los problemas! —Estaba realmente excitado— ¡Venga, señor Fernández! Siéntese y hablemos de negocios. ¿Supongo que ingresará aquí el dinero? Será lo mejor para acelerar el procedimiento con el juzgado y disminuir costes por transferencias o cheques.

Hablaba deprisa y ya empezaba a mover papeles; había reaccionado con rapidez, como un buen profesional. Era increíble: el miserable Manuel, al que iban a quitarle el piso para dejarlo en la puñetera calle, se había convertido para ellos en un instante en el capitalista e inversor señor Fernández. El dinero nunca se le hubiera ocurrido ingresarlo en ese Banco, eso sería lo último que hubiera hecho en su vida ¡Después de lo que le habían hecho pasar! El Director de la sucursal no encajó bien el golpe, e insistió una y otra vez con mil y un argumentos; pero Manuel lo tenía muy claro. Lo dejó hablar todo el tiempo que pudo; estaba disfrutando como hacía mucho tiempo que no lo hacía. Aquella persona trajeada, con una buena posición y un buen sueldo, le estaba pidiendo, rogando, casi suplicando, a él, a Manuel. Eso no pasaba todos los días. Pero las sorpresas para el señor Oriol no habían acabado porque... ¡No pensaba cancelar la hipoteca! *“Esa mierda de piso de cincuenta metros ya no la necesito para nada. Os la podéis meter donde os quepa”*. Cuantas veces había soñado con poder decir algo así. Era lo peor que podía hacerle al banco: que tuviera que llegar hasta la subasta. Eso significaba más horas de papeleo, gestiones extra con el juzgado y dilatar el cobro en el tiempo; costes en muchos casos que no podrían repercutir sobre el importe a cobrar. Para entonces ya había quedado claro que su visita no era precisamente de cortesía. Les había costado un buen rato darse cuenta de que no había venido en son de paz. Antes de marchar sacó un papel doblado del bolsillo y lo puso encima de la mesa, donde pudo, porque no había ningún espacio libre. Era un escrito firmado por él, que resumió para que no les quedase ninguna duda. *“Esto es para que el dinero que sobre de la subasta, después de cancelar la hipoteca, y en lo que se refiere a mi mitad, lo ingreséis en esta cuenta. Porque no pienso volver por aquí”*.

La cuenta iba a nombre de su hermana, y serviría para devolverle el dinero que le había prestado en varias ocasiones, cuando su situación era más dramática. Había tenido que hacer un gran esfuerzo, porque ella ya tenía sus propios problemas económicos. Ahora, ante la perspectiva de dormir en la calle, sin trabajo y sin dinero, su hermana le había propuesto que se quedara de forma provisional con ellos, hasta que encontrara un empleo y pudiera pagarse un alquiler. Ella vivía en un pequeño piso de tan sólo dos habitaciones, con su marido y sus tres hijos. Rechazó la oferta y le dijo que ya buscaría otra solución. Salió del banco eufórico, había sido mucho mejor de lo que se podía imaginar, nunca olvidaría la cara del Director. Se hubiera puesto a gritar en medio de la calle: *“¡Me ha tocado la lotería! ¡Me ha tocado la lotería!”*, aunque era la manera más fácil de que le pegaran un navajazo y le robaran los décimos. No lo hizo. Pero no dejaba de explicar, a todos los conocidos con los que se tropezaba, cómo había cambiado su suerte. La dueña de la panadería alucinaba, y el quiosquero se tiraba de los pelos: ya conocía a varios en el barrio que también llevaban participaciones del número premiado. Pero aún no estaba del todo satisfecho. Había alguien a quien tenía especial interés en decírselo personalmente, no deseaba que se enterara por terceros. Llegó andando en veinte minutos. Era una carpintería de aluminio industrial donde trabajaban unas ocho personas. No quiso pasar por el taller, así es que subió directamente al piso de arriba, donde estaban las oficinas. Se dirigió al despacho del dueño, que ya había sido informado de su llegada, y este, a través de las separaciones de vidrio, le hizo un gesto para que entrara. —Hola, Manuel. ¿Qué te trae por aquí? —le preguntó realmente sorprendido— Ya te puedes imaginar que sigo sin tener faena, si no ya sabes que te hubiera avisado, pero es que esto está cada vez peor —intentó justificar sospechando que ese era el motivo de su visita. —Sí, sí, tranquilo, ya no necesito trabajo. Sólo he venido a enseñarte

algo. Y volvió a sacar su precioso tesoro de la cartera.

—El 29, tu número de la suerte, ya lo sé ¿Qué le pasa? —quiso saber.

Manuel le respondió con una enorme sonrisa. —¡Hostia! ¿No te habrá tocado? —Mira, si tienes el periódico puedes comprobarlo tú mismo. Dejó encima de la mesa, de cualquier manera, unos presupuestos que estaba elaborando y, sin dudarlo un momento, cogió el diario de la mesita auxiliar. Sabía perfectamente en qué página salían los premios, así es que no le costó encontrarlos. Efectivamente, allí estaba: —00029 || . —¡Joder! —gritó— ¡Si es el primer premio! ¿No me digas que después de tantos años al final ha salido? — Pues sí, ha costado, pero el que la sigue la consigue. Más de diez años jugando al mismo número, estaba claro que algún día tenía que salir —dijo como si fuera la cosa más natural del mundo. — ¡Vaya, qué suerte! ¿Y qué te vas a pagar? —Pues para los amigos algo caerá, pero me da la impresión de que tú no vas a estar incluido —respondió con toda la ironía que pudo y sin intentar disimular. La cara de su ex-jefe cambió de repente. Acababa de descubrir cual era el motivo de la visita: había venido a restregarle el premio por las narices. Después de más de veinte años trabajando en la carpintería, no habían tenido ningún inconveniente en echarlo a la calle, cuando las cosas empezaron a ir mal. Era uno de los más antiguos y por tanto de los que más cobraba; con su sueldo podían pagar casi a dos chavales, aunque no supieran distinguir el aluminio del hierro galvanizado.

En todo este tiempo había subsistido como había podido: a base de algún trabajo temporal, el subsidio de desempleo y de cuatro chapuzas. Ya hacía algún tiempo que se le había terminado el paro, coincidiendo precisamente con la crisis de la construcción y, por efecto dominó, la de las carpinterías: *“No hay pisos, no hay ventanas”*, como solían decir para justificar la falta de encargos. A sus cincuenta años ganarse la vida se había convertido casi en una misión imposible. Salió sin hacer demasiado ruido. Su antiguo jefe quedó sentado en el despacho. Seguro que ahora pensaba: *“Qué suerte ha tenido el cabrón”*. Es lo que pretendía. Tenía claro que una alegría, si no se comparte con los amigos y provoca la envidia de los enemigos, no es una alegría completa. No quiso saludar a sus antiguos compañeros, no habían acabado precisamente de muy buen rollo; además, el responsable de la empresa ya se encargaría de informarles puntualmente. Ahora tenía otras prioridades, aunque lo primero que quería hacer era hablar con su mujer, o mejor dicho ex-mujer. Hacía varios meses que había marchado de casa para juntarse con otro tipo; además se había llevado lo poco de valor que quedaba en el piso. En otras palabras, lo había dejado en la más absoluta miseria, tanto económica como moral. Veinticinco años de matrimonio tirados a la basura. Suerte que no habían tenido hijos. No sabía donde vivía, aunque sí que tenía su teléfono, así es que la llamó. Saltó el contestador automático y prefirió colgar, ya lo volvería a intentar después, antes de marchar. Todavía tenía muchas cosas que hacer, por lo que se dirigió a casa. Nada más llegar buscó la maleta y la dejó abierta encima de la cama. Cogió lo imprescindible del armario y lo metió dentro, de cualquier manera, todo arrugado. Luego dio un repaso a los cajones por si había algo que valía la pena conservar: nada. Quería salir de allí y olvidar todo aquello cuanto antes. Había pasado muy buenos momentos en aquel lugar, pero los últimos meses habían sido una pesadilla, ahora sólo anhelaba dejar todo eso atrás.

Antes de abandonar su hogar cogió el tarro de los antidepresivos con intención de guardarlo en el bolsillo, lo miró durante unos instantes, y finalmente lo tiró a la papelera: ya no los iba a necesitar. Recordó entonces que dentro de una semana tenía hora con el psiquiatra, y sonrió imaginando qué es lo que pensaría el especialista al ver que no se presentaba. Tarde o temprano seguro que acababa enterándose y se alegraba de su suerte. En el rellano de la escalera tropezó con Javier, su vecino. Debía ser de los pocos que todavía no sabían que tenía un número premiado. *“¡Hombre, Manuel, pues no sabes lo que me alegro!”* le dijo sinceramente. *“Ya era hora de que tuvieras un poco de suerte, macho”*. Qué razón tenía. *“Sí, ya lo creo, a partir de ahora todo va a ser diferente”*. Por personas como Javier era por lo único que le dolía marchar de aquel lugar. En la calle, al

ir con equipaje, cada vez que tropezaba con un conocido tenía que dar explicaciones; tuvo que relatar varias veces su historia antes de llegar al coche; eso a él le estaba resultando fascinante. En unos días todo el mundo sabría que la Lotería Nacional había repartido mucho dinero en el barrio, y que él era uno de los agraciados. Intentó arrancar. Era un trasto viejo de casi veinte años que no servía ni para guardar trapos sucios; finalmente lo consiguió. Antes de salir de la ciudad paró en un lugar apartado, sacó las maletas, y cuando estuvo seguro de que nadie le observaba, las tiró a un contenedor.

Cogió la carretera rumbo al Aeropuerto. A medida que se aproximaba podía ver con más detalle los aviones en sus maniobras de despegue y de aproximación a la pista. Nunca había subido en uno de ellos y se imaginaba que podía ser algo realmente excitante. Empezó a ver los distintos carteles anunciando las diferentes terminales. Era la primera vez que estaba en aquel lugar –de hecho había estado en muy pocos lugares– y pensó que acabaría perdiéndose; además, odiaba conducir. Por suerte el aparcamiento estaba bien señalizado y no tuvo ningún problema, aunque al volante siempre acababa estresado. Cogió el ticket obligatorio para abrir la barrera, y antes de cerrar la ventanilla, lo arrugó y lo tiró al suelo. No tenía intención de volver nunca a recoger el coche; así, cuando lo descubrieran abandonado en aquel lugar, al cabo de un tiempo, nadie tendría la más mínima duda de que realmente había salido del país.

Se guardó las llaves de recuerdo y se dirigió a la Terminal, pero no llegó a entrar. Fue directamente a la parada de taxis. Cualquiera que lo hubiera observado, dejando el coche y cogiendo un taxi, le hubiera parecido cuando menos extraño, pero esa era ahora mismo la menor de sus preocupaciones. Le dio al taxista una dirección aproximada y salieron del Aeropuerto. Sentado en el asiento de atrás, sin tener que preocuparse por nada, se dedicó a hacer volar la imaginación. Bajó la ventanilla y dejó que el viento le diera de lleno en la cara. El taxímetro avanzaba imparable, y calculó que a ese ritmo no tendría dinero suficiente para pagar la carrera. No tuvo más remedio que pedir al taxista que parara donde pudiera. *“¿Aquí le parece bien?”* *“Sí, aquí mismo, gracias”*. En todo el trayecto eran las únicas palabras que habían cruzado, quizás porque el conductor lo había visto serio, concentrado, y no había querido molestarlo. Pagó con el dinero que le quedaba y se bajó. Una vez que el vehículo se hubo alejado empezó a caminar, con ritmo pausado, pero firme; no tenía ninguna prisa pero deseaba llegar cuanto antes. Tardó casi una hora en alcanzar su destino. Ya sólo le faltaba una última cosa por hacer: llamar a su mujer, y rogar para que esta vez estuviera en casa. Tenía la intención de restregarle el premio por la cara, que se muriera de rabia, que pagara por todo lo que le había hecho sufrir. Quería explicarle lo que pensaba hacer con el dinero que le había tocado, lo que iba a comprar, dónde iba a irse de viaje, qué lugares visitaría, qué negocios iba a montar. Así es que cogió el móvil y marcó muy despacio para no equivocarse. Pasaron los segundos más largos y angustiosos de su vida, hasta que finalmente saltó el contestador: *“Hola, ahora no estoy en casa o no puedo ponerme. Oye, si quieres, me dejas un mensaje, y ya te llamaré”*.

Volver a oír su voz, aunque fuera grabada, le hizo sentir algo que creía olvidado, y se dio cuenta de que todavía la quería; de hecho ella había sido la única mujer de su vida. Después de todo a lo mejor había tenido suerte de que no estuviera en casa, de esta manera le sería más fácil decirle lo que sentía. No resulta sencillo hablar con un contestador, pero no tenía alternativa. Así es que le explico que había salido el 29, el número que siempre habían jugado. Que se marchaba, que iba a coger un avión para irse muy lejos, pero que no le guardaba rencor. Le confesó que la echaba de menos, que aún sentía algo por ella, y que por eso no podía soportar la idea de quedarse en el mismo lugar y verla con otro hombre. Fue como si se hubiera quitado un gran peso de encima, y respiró aliviado. Ahora todo el mundo lo recordaría durante mucho tiempo, pero no como un desgraciado muerto de hambre, sino como una persona afortunada que era feliz en alguna parte del planeta. Sus amigos, los de verdad, estarían felices, y el resto se moriría de envidia. Objetivo cumplido. Resonaban todavía en su cabeza las últimas palabras que

acababa de pronunciar: *“Haz tu vida María, yo me marcho a un lugar mejor. A partir de ahora se acabaron para siempre las penas, desde hoy todo va a ser diferente”*. Se dio cuenta de que el tono con el que las había pronunciado tenía una gran carga de nostalgia, de melancolía, e incluso de desánimo. Temía que ella pudiera sospechar algo, pero ya estaba hecho. Volvió a sacar los décimos de la cartera, los miró por última vez, y los rompió en mil pedazos que se llevó el viento. Cogió aire, y sin la más mínima vacilación, saltó del puente. Una gran piedra atada a la cintura lo acompañaba en la caída. Nadie se había molestado en mirar con detenimiento los billetes, y comprobar que, aunque coincidían con el número agraciado, en realidad se trataba de billetes antiguos, de los muchos que había acumulado en los últimos años con esa misma numeración.

Su situación económica le había obligado, hacía algunos meses, a dejar de comprar su número de la suerte. Él, de todas maneras, había seguido mirando cada semana el resultado del sorteo, rezando para que no saliera, como así había ocurrido finalmente, el —00029 || . Durante la caída todavía tuvo tiempo de escuchar el sonido del móvil. Hizo el acto reflejo de ir a sacarlo del bolsillo, justo antes de impactar contra el agua, y hundirse para siempre. Era su mujer. Saltó el contestador. —*Manuel, estoy aquí, oye, que no he podido coger el teléfono porque estaba con la comida, que se me quemaban las croquetas. Oye, que acabo de oír tu mensaje, casi se me saltan las lágrimas. No te lo vas a creer pero hace un montón que quería llamarte, te lo prometo. Oye, que ya no estoy con Sergio, te lo juro, que hace más de un mes que lo dejamos, y yo también te hecho de menos, de verdad. Oye, tenemos que volver a intentarlo, por favor, no te vayas, no me dejes sola. Oye, te he llamado lo más rápido que he podido. ¡Dios, espero que no estés ya en el avión! ¡Joder, todo por la mierda de las croquetas! Oye, llámame en cuanto puedas, no me dejes así, dime algo. ¡Ah! y oye, que no te vayas a pensar que lo que quiero es el dinero, vale, bueno, oye, que te lo explico en cuanto me llames. Venga, un beso”*. Tenía razón, ahora ya no necesitaba su dinero. María estaba convencida de que Manuel seguía jugando regularmente a la lotería. Por eso ella, desde la separación, por si acaso, compraba todas las semanas el —00029 || .

Relat curt adult - Finalista 2012

Pseudònim: Geralt

Nom real: Toni Contreras Muñoz

La confessió

Cau la pluja i repica contra el vidre de manera suau, com si només volgués acaronar-lo. “S'està bé a casa amb aquest temps”, pensa el vell. En mirar per la finestra observa com dos gotes es desfan de la seva immobilitat i llisquen per la superfície freda que traspassa la humitat de l'exterior. La seva mirada acompanya les dues gotes quan, de sobte, una claror intensa il·lumina el quadre negre esquitxat amb perles d'aigua. Un, dos, tres... El compte es interceptat per l'esclat d'un fort soroll que fa pensar que el cel s'esbardella. “Ja és aquí”, rumia el vell. El llum fa un intent de marxar però només davalla i la televisió continua amb l'emissió d'imatges incoherents. Sense treva, la tempesta torna a atacar i la finestra es torna a pintar de blanc intens amb l'espetec del llamp. El llum marxa definitivament, alhora que la casa s'inunda amb la potent veu del tro. Entre les tenebres, s'obre pas l'altra veu present a la sala. - Ara sí. Ens hem quedat sense llum. - Això sembla. Potser estarem una estona així, la tempesta és tot just a sobre. Vols que vagi a buscar una espelma? - No. No cal. S'està bé així. Per fi s'ha quedat mut el *trasto* aquell. Encara no sé per què el tenim encès tanta estona. - Fa companyia. - Que no tens prou amb mi? El vell la mira però no la veu, només la intueix, i somriu. - Mira que t'agrada burxar-me... - Sempre.

El silenci s'apropia de l'estància i durant uns minuts només se sent el repicar de l'aigua contra el vidre. Sense voler-ho, aquesta situació desperta en el vell antics records que semblaven ja oblidats per la llunyania en el temps. Records que tenen nom propi: Anna. Feia molt de temps que no pensava en ella, però aquesta pluja insistent i l'obscuritat com a convidada inesperada, li ha portat a la memòria. El silenci de l'habitació s'interromp amb el vaivé del balancí, activat de manera inconscient pel vell en pensar en aquella dona. Intranquil, fica la mà a la butxaca i busca dissimuladament el tresor amagat. El treu a poc a poc i, mentre mira de reüll intentant esbrinar si l'enemic l'espia o no, se'l fica a la boca per assaborir el sabor intens i amarg de la xocolata negra. Però l'enemic no descansa i sempre és a l'aguait. - Un altre cop? La resposta del vell no és immediata. No ha empassat del tot i no vol delatar-se amb tanta facilitat. Resistir fins al final, tot i que ella insisteix. - Encara el tens a la boca? - El què? - Deixat de romanços... confessa. O ara et fas l'ingenu? Et penses que no sé que fas totes les nits? Si el metge arribés a saber-ho... El vell riu. Aquesta dona és pitjor que els fatxes. Mentre riu, pensa en que han arribat a un punt en que no es poden amagar res, en que es coneixen l'un a l'altra al mil·límetre. I tot just això, ser conscient que no la pot enganyar, li provoca un buit a l'estomac quan el nom de l'Anna li balla pel cap. Tot i que ja no sent la por de perdre-la d'abans, quan pensava en el que passaria si algun dia s'arribés a assabentar de la seva aventura, la seva hipotètica reacció davant d'aquell fet el fa dubtar de si val la pena explicar-ho ara, quan ja ha passat tot, quan ja no s'hi pot fer res, quan fa tants anys que l'Anna es va esfumar.

La consciència, però, és mala consellera. Juga a disfressar el futur d'alegres colors. El convida a imaginar el final, sense explicar-li que el camí de l'home conseqüent és un camí dur, solitari, gairebé sempre decebedor. La consciència l'invita a ballar un vals en el que el vell quedarà net dels seus pecats, pecats que seran absorbits per la foscor que els acompanya. L'insisteix que no és grat guardar secrets amb la persona estimada, que ella ho arribarà a entendre, que sabrà reconèixer que sempre l'ha estimat, tot i que també va voler estimar a l'altra. I, a diferència d'altres ocasions, avui el vell cedeix. Es convenç amb la promesa de que podrà continuar compartint el que li resta de vida amb la dona a la que sempre ha estimat amb la consciència tranquil·la, sense tenir que guardar el record de l'Anna amb la coïssor de l'enyorança i la recança d'un secret que durant tant de temps pensà que s'enduria a la tomba. O potser, simplement, baixa la guàrdia perquè s'ha fet gran i confia en la fortalesa dels fonaments d'una relació de mig segle. - Et vaig enganyar. - Confessa a mitja veu. Un xiuxiueig que s'emporta el bram de la tempesta que els aïlla del món exterior. - Què has dit? El vell pensa que potser és un senyal i dubta. Un senyal de que allò no està bé, de que l'absolució no és l'única resposta possible que s'obté en declarar un pecat. Però la consciència, maleïda consciència, el torna a empènyer cap al precipici de la veritat com a pagament per l'amor rebut tots aquests anys. - Et vaig enganyar. - Que em vas enganyar amb què? No t'entenc. - Que et vaig ser infidel.

Infidel. La paraula prohibida. El tabú. El pecat. El dimoni. Passats uns segons que al vell li semblen eters, el silenci es trenca amb una veu ronca que formula un altre interrogant. - Quan? - Fa molts anys. Tu encara treballaves a la botiga de l'Enriqueta. L'Enriqueta. Ella va treballar a la seva botiga fins que es va quedar embarassada del Marcel, el seu primer fill. Llavors portaven quatre anys de casats i un seguici de comentaris i rumors al voltant de la manca de fills. D'això feia mitja vida. Mitja vida amb un secret que ningú més que ell coneixia. Un secret que ha guardat com una relíquia amb la por de perdre'l en la memòria i l'esfereïment de que fos descobert. El silenci agafa lloc al seu costat i el lliscar de les gotes de pluja torna a seduir el vidre amb el frec suau i humit. Tal i com havia reproduït centenars de vegades a la seva imaginació, el segon interrogant neix dels llavis de la que creu encara és el seu amor. - Amb qui? - L'Anna. - I el sol fet de pronunciar el nom en veu alta li sembla un ultratge. Com si d'un joc a tres bandes es tractés, torna el silenci. El vell sap que encara no s'ha acabat. Falten respostes, manquen preguntes. - Per què ara? - I per què abans? - Per poder escollir. - Tenia por. - Covard. - No et volia perdre.

- Egoïsta. Silenci. L'intercanvi ha estat dur i el vell pot sentir la marca de cada un dels cops que ha rebut. Una altra pregunta travessa la foscor en la seva busca. - L'estimaves o la desitjaves? El vell dubta, però ja no hi ha marxa enrere, un cop iniciada la partida, s'ha d'acabar. El risc de perdre-ho tot li fa tremolar la veu. - L'estimava. - Malparit. La paraula el sorprèn i el torna a colpejar amb força. Hagués estat millor desitjar-la en comptes d'estimar-la? Tot i que li agradaria parlar del tema, no hi ha treva. - Com va acabar? Silenci. Com va acabar? No sap què dir. Tots aquests anys ha intentat trobar una resposta a aquesta mateixa pregunta, però sense èxit. Per ell no va acabar mai, però el fet és que sí que ho va fer. Va acabar quan l'Anna va decidir desaparèixer de la seva vida sense avisar. En tots aquests anys no ha tornat a tenir notícies d'ella. Aquell dimarts a la tarda en que la va estar esperant a l'habitació d'una pensió, va ser, encara que llavors no era conscient, la fi de la seva aventura. D'això feia gairebé quaranta anys. Quaranta anys amb el seu record tatuat a la pell, fent-se etern. Marxar així va ser difícil de pair. L'interrogant de la seva pèrdua l'ha martiritzat i l'ha acompanyat tot aquest temps impedint que el seu nom s'esborrés de la memòria. Moltes vegades ha pensat que potser va marxar d'aquella manera buscant precisament aquest objectiu, buscant que no l'oblidés i que guardés per sempre el seu record. És evident, ho va aconseguir. - Va marxar.

- A on? - No ho sé. Silenci. - L'has buscat aquests anys? - No. Estava en el seu dret, qui era casat era jo, no pas ella. - Haguessis marxat amb ella? - Jo t'estimava. Encara que puguis dubtar-ho, t'estimava. Tots aquests anys no t'he deixat d'estimar ma... - Això no és pas el que et pregunto. - Però és la meva resposta. És la única que tinc. Silenci. -

T'agradaria saber què va ser d'ella? - Què en trauria ara? - Respostes. Què busquem a la vida, sinó respostes? El vell intenta trobar els seus ulls a través de l'obscuritat, però es troba només amb el dibuix de la seva figura a l'altra costat de la tauleta. L'ombra que l'interroga sembla haver crescut. S'ha fet imponent i omple tota la sala. Respostes... La temptació és gran, tota la vida ha cercat, en secret, respostes. - De què serviria? Potser...- Un sabor metàl·lic, oxidat, s'instal·la als llavis del vell abans no aconsegueix acabar la frase. - potser... sigui morta.

La conversa arriba a la seva fi. En acabar el vell de pronunciar la seva resposta, el llum torna a fer acte de presència i la casa torna a inundar-se del so provinent del televisor. Cap dels dos reacciona als canvis de l'entorn, com si estiguessin aïllats i aliens a tot el que passa al seu voltant. Els dos es miren fixament. Finalment, ella decideix posar punt i final a la confessió. - Pots posar la mà al foc.

Poesia - Guanyadora 2012

Pseudònim: Roser Tàpies

Nom real: Rosa Maria Arrazola Díaz

MARONA

I

L'onada és dolça com canya de sucre,
la llum de l'horitzó purga l'absència
d'aquella aroma tendra que oferies;
la sorra acull el cos que no es sustenta
i aquesta brisa trista sala lenta
l'alè lacrat de sacra soledat.

II

Aroma de sageta que no punxa,
de pòsit que roman i que m'impregna,
de gata que esgarrapa quan alleta,
de cera de vainilla i poma verda,
de misteri d'estiu sense prudència,
de lavanda, de jazz, de brusa neta...

III

Desada a les onades, entre peixos,
adorms a les orades quan forades
la sorra que trepitjo.

Em deixaria anar per fer-me el mort,
per naufragar-te.

Surar damunt de tu per enganyar-me.

IV

Fa mal l'armari obert
amb el vestit de l'última vegada.
Fa mal el xal a la cadira,
la capsa de pastilles que prenies...
el llibre del Monzó que rellegies
i l'última trucada de la bústia
que deia que venies.

V

En aquest mar amant hi recullo les hores.
M'hi adormo embolicat de blava sal
i em deixo penetrar per recordar les ganes.

M'hi ofego per sentir, sentir que ets dins de mi.
I mentre més m'hi ofego, em desofego...

Almenys aquesta mar em farà niu
quan senti aquest forat que encara ocupes:
aquest exili teu serà caliu.

VI

He d'endreçar els silencis entre la teva roba
perquè la teva aroma els emboliqui.
Llavors quan calli les paraules, sabré que hi ets.

Allargaré les pauses per assaborir-te
i aniré descalç cap a la sorra de la platja.

I jo m'hi endinsaré per no morir-me encara,
perquè els nens em tinguin com quan hi eres tu
mentre dibuixo al rostre un nou somriure.

VII

Vindrà el dia en què
els tres amb peus descalços
tornarem a la mar, asserenats,
a agrair-te els silencis
amb què ens has parlat
quan ha mancat l'esma
mentre ens fèiem grans...

Poesia – Finalista 2012

Pseudònim: Anau Urgell

Nom real: Amadeu Vidal i Bonafont

Trobada

T'he vist passar pels carrers del meu amor:
amb una bicicleta màgica, repintaves
la línia contínua que no puc creuar.
Devastadora, amb el somriure de sempre,
embruixaves l'ombra dels arbres,
imantaves el cor dels ocells
dissecats. Al cap de tants anys,
he tornat a voler entrar en el somni,
arreplegar la bellesa que encara escampaves.
Però la porta era tancada com abans.
I haurem de viure així:
jo, assajant paraules que no vam dir-nos,
tu, oblidant les poques que algun dia
van enllaçar els nostres cossos.

Reportatge periodístic - Guanyador 2012

Pseudònim: PXM

Nom real: Oriol Canosa Mas Llorens

L'únic equipatge

"Unos kuantos lokos estamos luchando por si, un dia, unos mansevós se van a interesar en muestra erensia ke dingunos oy no estan dando ni un santim de valor". La Karen Şarhon no és gaire optimista quan parla del futur de la seva llengua, el judeocastellà o ladí, però tot i així no deixa de somriure ni un moment. Asseguda darrera la taula del seu despatx de directora del Sentro de Investigasyones sobre la Kultura Sefardi Otomano-turka, la Karen és qui m'ha obert les portes de la comunitat jueva d'Istanbul. Durant els mesos que he passat a la ciutat m'he anat trobant sovint amb aquesta llengua, però sempre en diaris antics o als llibres de la biblioteca Cervantes d'Istanbul o d'alguna llibreria de vell del barri de Cihangir. Abans de conèixer la Karen només havia sentit parlar judeocastellà un parell de vegades, per casualitat, caminant pels carrers de Nişantaşı, un dels barris més rics del costat europeu de la ciutat. Gràcies a ella, durant dues setmanes podré conèixer força gent i passar unes quantes tardes mantenint aquest curiós diàleg, jo en castellà i ells en judeocastellà, aturant-nos sovint per preguntar el significat d'una paraula o d'una expressió. I si no trobem la paraula, sempre ens queda el francès, que tots ells parlen amb fluïdesa.

La comunitat jueva sefardita d'Istanbul, m'explica la Karen mentre m'ensenya el centre, està formada per unes 20.000 persones, bona part de les quals encara parlen judeocastellà, la llengua que els jueus es van endur com a únic equipatge quan van ser expulsats de la península Ibèrica el 1492 en un dels episodis més tristos i vergonyosos de la nostra història. És una llengua derivada del castellà que té moltes paraules d'origen hebreu i turc i que, quan la sents, et deixa un regust d'alguna cosa ja sentida, potser perquè està trufada d'arcaïsmes que recorden la literatura castellana medieval. Durant els cinc segles que separen l'expulsió de la península i la creació de l'estat d'Israel, les dues comunitats més importants de sefardites (els jueus provinents de Sefarad, el terme hebreu amb què es referien a la península Ibèrica) van ser les de Salònica i Istanbul, totes dues ciutats otomanes. El sultà Beyazit II, que volia repoblar la ciutat conquerida mig segle abans, va rebre els refugiats amb els braços oberts i l'imperi otomà, durant tot aquest temps, va ser un dels refugis més segurs. Això, com a mínim, és el que diuen els llibres. Actualment la major part dels parlants de judeocastellà (una mica més de 100.000 persones) viuen a Israel. La segona comunitat més important del món és la turca, concentrada bàsicament a Istanbul i Izmir; a la resta de ciutats del país les famílies sefardites es poden comptar amb els dits de la mà. A Salònica, on hi havia la comunitat sefardita més important del món i on el judeocastellà era la llengua més parlada de la ciutat, per davant del grec o el turc, la major part dels jueus van ser exterminats durant l'Holocaust. Els pocs supervivents van fugir a Israel o a Istanbul, i ara a

Salònica pràcticament no hi queden jueus.

En molts llibres que parlen dels sefardites repartits pel Mediterrani es repeteix una antiga història: moltes famílies encara guardarien les claus de les seves cases espanyoles, velles claus de ferro que són tot el que els queda de les seves antigues propietats. "És absurd, és impossible, és mentida!" s'exclama la Karen. "Com vols que encara conservem les claus? L'única cosa que conservem és la cultura. És el que manté unida la comunitat: la gastronomia, la religió, la llengua i la música". La Karen sap de què parla quan parla de la música sefardita. Amb alguns companys va fundar Los Paşaros Sefaradis, un grup de música que recupera les antigues *kantikas* de la península. No són només un grup d'amics que canten per passar l'estona: és un grup reconegut que fa concerts arreu del món i que ha editat uns quants discs. Canten les cançons que van aprendre de les *nonas* (les àvies) i que aquestes havien après de les seves *nonas* en una cadena de segles que es remunta als temps de Sefarad. "El meu interès per la llengua dels meus avantpassats va començar amb la música, després les tesis d'universitat... d'això fa més de 30 anys". La Karen també és la directora del diari mensual *El Amaneser*, escrit totalment en judeocastellà i que té una tirada de més de cinc mil exemplars. Hi escriuen corresponsals de tot el món: de Xile, Mèxic, els EUA, Canadà, Argentina, França... Els diaris i Internet mantenen unida la comunitat lingüística, dispersa per tots els continents, i tots hi dediquen moltes hores. En aquest petit pis del barri de Teşvikiye no només hi fan un diari: estan intentant salvar una llengua.

L'endemà de visitar el diari la Klara Perahya, una de les col·laboradores, em convida a prendre el te a casa seva. He llegit els seus articles i les llargues entrevistes que publica a *El Amaneser*, i em sorprèn trobar-me davant d'una enèrgica dona de 90 anys, lúcida i culta, acostumada a rebre gent i conversar al voltant d'una taula. Passo la tarda al seu pis de Nişantaşı, un pis immens amb les parets altíssimes plenes de quadres i llibres en totes les llengües que

domina. I és que una de les coses que millor defineix els jueus d'Istanbul és el seu domini de llengües. Durant les dues setmanes que he passat visitant gent de la comunitat, la persona que he conegut que parlava menys llengües diferents en parlava quatre, i m'ho confessava quasi amb un punt de vergonya. No és difícil trobar qui en parla set o vuit, com la Karen. "Abans la llengua de la comunitat era el judeocastellà", m'explica la Klara. "Sabíem altres llengües, naturalment, però la llengua comuna era aquesta. Fins i tot els jueus asquenazites que venien de Centreeuropa l'aprenien!". A Salònica, fins i tot, els qui no eren jueus havien d'aprendre la llengua si volien fer bons negocis. A finals del segle XIX, però, va aparèixer a Istanbul l'Alliance Israélite Universelle, una associació dedicada a obrir escoles francòfones pels jueus d'Orient. Amb l'Alliance va aparèixer el francès, que es va convertir en llengua materna per molta gent i va començar a desplaçar el judeocastellà, que va quedar com la llengua dels qui no podien accedir a l'escola, i per tant va ser menyspreada pels qui s'havien passat al francès. "L'Alliance va eixamplar l'horitzó de les dones, les va treure de la cuina" diu la Klara. "Va ser una època d'emancipació, però va suposar el bandejament de la nostra llengua materna". "Una vegada", m'explica mig rient però amb cert aire de nostàlgia, "en un còctel vaig anar a saludar a una coneguda. M'hi vaig dirigir en judeocastellà, i com que estava envoltada de la societat més fina de la ciutat, va arrufar el nas i em va contestar: no t'entenc, a casa meva mai no s'ha parlat aquesta llengua".

El judeocastellà d'Istanbul està en un moment crític. Les noves generacions l'han deixat de banda i ara parlen turc. Quan visito els Gaon a casa seva, al barri d'Ulus, entre el cementiri sefardita i l'asquenazita, el seu fill d'uns 25 anys em diu en anglès que no coneix la llengua. La Şeli, la seva mare, m'explica que

ja fa un parell de generacions que els pares parlen en turc als seus fills. "Heu de parlar molt bé el turc perquè ningú no vegi que sou jueus". Aquesta frase, diu, s'ha pronunciat a totes les cases de la comunitat. Durant un segle, doncs, el judeocastellà s'ha anat abandonant, ja sigui pel francès (que donava més estatus) o pel turc (que permetia una millor assimilació amb la resta d'habitants de la ciutat). Però no tot està irremeiablement perdut. Els joves

tenen un sentiment de vergonya quan senten els avis parlant aquesta llengua, però al mateix temps constaten que el francès recula i que aviat no els serà massa útil, i que en canvi el castellà és una llengua que es parla a mig món. A l'Institut Cervantes d'Istanbul la demanda de classes de castellà (el castellà d'Espanya) augmenta. La Dora Niyego, que també escriu pel diari i em rep a la redacció m'explica que el seu fill, que mai no havia sentit cap interès pel judeocastellà, se n'ha anat a viure a Nova York. Quan va arribar va trucar-li i li va dir: "Mare, aquí tothom parla la llengua de la *nona!*". La Klara, que és optimista, m'explica que fa uns anys es va fer una enquesta sobre la llengua. El 80% dels majors de 50 anys la parlen i s'hi poden fer entendre, però dels menors de 20 anys només un 30%. "És molt poc però no està tot perdut" em diu, i m'explica una anècdota d'un conegut seu. Des que va tenir fills, va prohibir a l'avia parlar judeocastellà a casa per por que els influís, i li va exigir que, amb els néts, només parlés en turc. Anys més tard, quan l'Institut Cervantes va obrir les portes i la gent es va començar a interessar pel castellà, un dia va arribar a casa i va demanar a la seva mare que oblidés tot el que li havia dit i que parlés només en judeocastellà, que el dia de demà seria molt útil als seus fills conèixer una mica la llengua.

La Karen, però, no és tan optimista. Està convençuda que són l'última generació de parlants i li dol veure com s'apaga la llengua que tant s'estima. Ara, al centre, estan duent a terme un projecte monumental: el LadinoDataBase, una recopilació d'una setantena d'entrevistes d'un parell d'hores a parlants de judeocastellà amb un motor de cerca que permet buscar una paraula, veure'n la transcripció i escoltar-la en el seu context. D'eines per aprendre la llengua n'hi ha, doncs, i tenen una Acadèmia a Israel, l'Autoritat Nacional del Ladino, que s'ocupa de la seva difusió. Els sefardites d'Istanbul són una comunitat culta, i això els ha permès conservar les seves tradicions durant tant de temps. Les seves cases estan entapissades de llibres. A casa els Gaon, descobreixo un armari ple de llibres al lavabo. "Ja no sabem on posar-los" m'explica el marit de la Şeli. És el cap d'una de les 19 sinagogues de la ciutat, la de Burgazada, una de les illes on estiuegen els habitants adinerats d'Istanbul, i quan em parla dels seus avantpassats catalans ho fa amb tanta familiaritat que se'm fa difícil fer-me a la idea que són històries de fa cinc segles.

Reportatge periodístic – Finalista 2012

Pseudònim: Maria Aurèlia Montseny

Nom real: David Serrano Blanquer

El cercle de llum (paraules del passat, memòria del futur)

M'esperava rere el taulell d'una de les parades del Mercat de Sant Antoni. Arraulida en una cadireta minúscula i ben coberta amb un abric de llana gruixut. La mirada baixa, concentrada en alguna cosa que tenia a la falda. La ràdio posada, fluixet. Notícies. Era un vespre d'hivern i a dintre del Mercat, l'autèntic, hi feia un fred de mil dimonis. Els passadissos s'anaven buidant i algunes parades havien tancat. Només es percebia el seu curt cabell blanc. -Conxa? -Hola, arribes tard, saps? Havíem quedat a... Els seus ulls es claven en els meus. Té una mirada directa, cristal·lina, sense prejudicis, diàfana, sincera i sobretot acollidora. El que té entre les mans a la falda són uns fils i unes petites peces. Fa un collaret. M'adono tot just ara que la parada és de complements. Alguns de ben segur que els han fet les seves mans. Em disculpo com d'inèrcia perquè la seva entrada m'ha desbordat. -Ho lamento, ja ho sé... -Entra i seu aquí al meu costat, que t'he fet portar un tamboret. Em fa dos petons i m'agafa de les mans. Em torna a mirar als ulls. La veig molt petita però, alhora, la vivesa que desprèn supleix l'alçada per una força que es transmet per cada un dels seus porus.

-M'agradarà parlar amb tu. He trucat a la Mari Salvo i m'ha dit que amb tu val la pena fer-ho. Que et dediques a recuperar la memòria de dones com nosaltres. -Sí, ja fa temps... -Tens fred? -Dona, una miqueta sí... La Conxa riu, sorneguerament. M'adono que precisament buscava aquesta resposta. El joc d'una dona lluitadora que juga amb els joves. Em desconcerta, però em deixo dur per la seva divertida estratègia. M'hipnotitzen els seus ulls i les seves mans, destres, hàbils, que tan enfilen una petita peça de porcellana com acompanyen els seus mots per fer-me'ls entendre millor. Veig el que m'explica a través dels seus ulls i em deixo transportar per les accions amb el moviment de les seves mans. -Tu no saps què és passar fred... massa jove... S'atura, m'agafa de nou de les mans i m'interroga amb la mirada. Hi deu veure la meva perplexitat barrejada amb les ganes enjogassades de conèixer les vivències d'aquella dona de qui m'han parlat tantes persones. Tot i que ha costat trobar-la, l'esforç ja ha valgut la pena. -No podríem buscar un bar, ara quan tanqui la parada? O l'acompanyo a casa seva. -No creus que aquest ambient és el millor per parlar? És el més adient pel que t'he d'explicar. A més, això és el meu petit despatxet... Torna a riure subtilment, burleta, rere les ulleres que es posa per poder treballar millor. Es nota que hem connectat perquè ella no em deixa una de les mans mentre comença el relat sense que hàgim parlat de com fer-ho ni per on començar. Sap amb qui està parlant i què és el que em

pot interessar. La llestesa personificada rere l'aparença d'Àvia venerable.

El seu relat comença pel començament, com ha de ser. M'explica que va néixer el 1915, el 17 d'octubre, i que no pot recordar la seva mare perquè va morir quan ella tenia tot just 2 anys. El seu pare es va casar amb la germana de la mare, la tieta, i van arribar a ser sis germans. Li comento que nosaltres també som sis, però que mentre ella és la gran jo estic en la sisena posició. Riu i m'agafa més fort la mà. Del seu pare me'n destaca directament el compromís per les llibertats, amb la seva lluita contra la dictadura de Primo de Rivera, que el va dur fins a quatre vegades a la presó Model. La perseverança ja vaig veient que és hereditària. Alça la vista i es queda absorta. Observa el sostre del Mercat, amb els seus travessers de ferro imponents. Però no els està mirant, està mirant cap endins. Ha entrat en el complex i dolorós món dels records. S'acaba per una estona la juguesca enriolada i es posa seriosa. De molt joveneta es formà als ateneus llibertaris de la CNT. Amb 16 anys va participar activament en la marxa que va alliberar els presos polítics de la Model. A partir d'aquí, ella i el seu germà Josep s'incorporen a l'Ateneu Faros de les Corts. La formació política i intel·lectual d'aquella noieta apartada de l'escola per culpa de les idees del pare es va edificar entre aquell niu de llibres i debats apassionants. De seguida entra a treballar en una petita impremta i funda la Joventut Llibertària d'Arts Plàstiques. Aquesta opció, que li impedia treballar conjuntament amb el grup Dones Lliures, no treu que el seu objectiu sigui lluitar des de llavors i encara ara pels drets de les dones.

Alguna parada comença a recollir davant nostre. S'atura per saludar la veïna però es torna a concentrar de seguida en el seu relat. El 1933, amb només divuit anys, és detinguda per primera vegada quan participa en la vaga del port que deriva en vaga general. Forma part d'un piquet i, en ser detinguts per la policia, "em vaig amagar una arma que duia un company". Davant la meua cara d'incredulitat i temor m'explica que era normal dur armes per si els atacaven i que si enxampaven un home amb l'arma el càstig era molt més sever que si la duia una dona. Es torna a aturar. No vol parlar del bienni negre. Es vol centrar en allò que passa a partir de les eleccions de 1936 i les seves conseqüències.

-No és que siguin només batalletes, entén-me bé. Són coses que han passat i que hem viscut i patit. Però el que més m'interessa és que la nostra experiència us obri els ulls als joves, que estigueu alerta davant de determinades coses, m'entens, oi? I és clar que l'entenc. M'estreny l'avantbraç. L'entenc perquè aquesta és la intenció de la meua feina fa anys. Divulgar el passat per tal de permetre'ns conèixer una mica millor i, així, oferir eines per no repetir errors, per construir un món més just. Els ulls li espurnegen quan recorda com el mateix 18 de juliol es va dirigir al bar dels Federals, que reunia bona part dels republicans del barri i que inicià la militarització. L'endemà al matí s'assabenta que la caserna de Pedralbes s'ha aixecat i organitza un camió ple de gent i de matalassos per defensar-se dels possibles atacs. "Ridícul, ja ho sé..." Recorda la Diagonal com començava a omplir-se de soldats que els saludaven i que els informaven que el gruix de la tropa ja havia sortit en direcció Plaça de Catalunya. La caserna ja estava sota control republicà en arribar-hi i per això entraren directament fins a la sala d'armes a buscar fusells. "L'emoció era tan gran que no ens vam adonar que calia agafar també munició fins que tornàvem a entrar al barri. Vam haver de girar cua!" Riu i em busca amb la mirada. L'emoció per la recuperació dels records de dona d'acció directa afloren sincers i punyents. La seva veu es torna més greu, més àgil, més ràpida i per la seva mirada semblen passar una per una les escenes que descriu apassionadament però de manera humil, sense heroïcitats impostades.

Reconeix que era de les poques dones que formaven part d'aquell grup. "Les decisions i els càrrecs eren per als homes. L'educació suposo que era determinant..." Ara ho valora, llavors només lluitava pel que creia. Els homes els donaven suport però allí, amb ella, n'hi havia ben poquetes. I, a partir d'allí, alliberen la Maternitat, donen cobertura al Liceu Reclus, al carrer Vallespir, d'orientació racionalista, i organitzen menjadors populars al barri. Em comença a mostrar un barri que creia conèixer perquè era on vivia la madrina del meu fill, la Isabel Cid, pintora autodidacta, reconeguda internacionalment, i gran lluitadora pels drets de les dones. Conxa i Isabel, del mateix barri, dues grans dones. Les peces encaixen i,

ahora, em descobreixen un món nou. Al capdavant de la Centúria els Aguiluchos, encarregada de defensar la rereguarda del front, surt en direcció Casp i amb destinació La Zaida. Participa en els atacs de Belchite, espai icònic de la lluita resistent republicana. Però ara sóc jo que m'aturo. Ha anat massa de pressa per a mi. Aquella dona, petita, escanyolida però de caràcter decidit i reivindicatiu, se'm situa a primera línia de front. A la guerra. Una guerra que sembla que és exclusiva d'homes. I aquest és un dels motius que m'ha dut a parlar amb ella. No havia conegut cap dona que hagués estat al front, amb fusell. I no en coneixeré cap més. M'adono que estic davant d'una circumstància excepcional i l'hi faig saber. "Però, a veure, tu hauries fet el mateix!" Aquella afirmació categòrica em desconcerta perquè no tinc gens clar que jo fes el mateix que ella. No només no ho tinc gens clar sinó que m'agafa un calfred només de pensar-ho. Se n'ha adonat i somriu, còmplice. M'agafa de les mans, vol que l'acompanyi en aquesta part del viatge, ara que ja sap del cert que és la que m'ha dut allà. -No ens van deixar entrar al poble. Només vam poder creuar els famosos oliverars que el voltaven. Hi anàvem trobant les pertinences dels soldats que retrocedien a marxades forçades.

Ara ja no vol que l'aturi, necessita explicar-m'ho tot. Prop d'allí es va trobar amb el seu germà. "Una autèntica casualitat de la vida. I me n'alegro perquè..." Allí van estar-s'hi durant cinc mesos, en aquella Centúria on només hi havia cinc dones. Dones que solien acompanyar els seus homes; els feien el menjar; se n'ocupaven. Les milicianes com ella no acompanyaven ningú. Portaven armes i feien guàrdia com els homes. Però resultava molt difícil poder tenir dret a empunyar un rifle per "la prohibició expressa de Durruti i Ortiz, sobretot aquest, que deia que això causava més baixes per malalties venèries que per bales." Lluitadora per les llibertats i lluitadora pels drets de les dones. També entre els seus propis companys. Dues lluites en una. M'insisteix diverses vegades que res no té a veure la vida de les milicianes armades amb aquell problema, que existia i que es devia a la gran quantitat de prostitutes "que pujaven al front". L'adrenalina del record del front i de totes les lluites li dóna a la veu un to més intens i penetrant que corseca. Gairebé no em deixa respirar. Les anècdotes de les trinxeres, dels hospitals de campanya, de la feina diària, de la rutina. Del tedi. Resulta curiós per a mi tornar a sentir a parlar del tedi, ara enmig del front. Em ve de seguida a la memòria que Imre Kertész, supervivent dels camps nazis i premi Nobel de literatura fa uns anys, amb qui vaig poder parlar abans que l'hi donessin, em comentava: "al camp de concentració m'hi vaig avorrir molt." Els avorriments no són només els d'un diumenge a la tarda qualsevol. I això encara m'horripila més. Ho fa tot encara més incomprendible, irracional, inassumible. El relat perd sortosament intensitat en el moment que descriu el permís que rep el desembre de 1936 per tornar a Barcelona. Creu que és millor que "deixi les armes a qui estigui més ben preparat". Se'n penedirà. Entretant se centra en la missió d'espionatge pel robatori de pa en una fleca que alimenta moltes famílies. Després d'uns mesos i d'haver-ne trobat el responsable, treballa també a la Maternitat. Una estranya connexió amb aquest espai, i dolorosa... Però tot allò no és el que ella creu que ha de fer per ser útil a la causa democràtica. "Jo necessitava fer alguna cosa diferent, alguna cosa més rellevant." Aquesta crida la du de nou al front d'Osca, esperonada també pels antics companys de Centúria amb qui coincideix en el permís. Hi arriba el febrer de 1937, concretament a Tardienta. Ara sí que entra en combat. És durant la presa d'Almudébar. Però la proesa s'estroneja pel mateix motiu de sempre. "No teníem munició, ens faltaven armes." Mai no arribaven a temps, si és que n'hi havia, cosa que no sempre passava. S'indigna perquè tota aquella gent compromesa amb les llibertats, majoritàriament brigadistes ara, no podien fer front a l'enemic perquè no tenien el mínim armament adequat.

Alguns dels llums del Mercat s'apaguen de sobte. Se senten persianes abaixant-se, amb aquell so metàl·lic característic. Els espetecs finals en tancar-se sacsegen les pells, ja de per si sensibles després d'aquesta immersió en la memòria. Ens anem quedant sols al mig del Mercat, enmig del front. "El menjar ens arribava en camions. Sort en teníem que era calent, calent! El fred era horrible, aquell sí..." Somriu mentre em frega la mà, congelada. Somriu. Continua mentre centra la mirada en la meua mà. Les

condicions higièniques eren nul·les al front, i per això acaba agafant la sarna, cosa que la durà a diversos hospitals de Lleida i Barcelona per tractar-se. Entretant, sortejar les dificultats afegides que suposava ser dona no era fàcil. Jo no hi havia pensat gens. Però les milicianes tenien la menstruació com tota dona i això era un handicap afegit. Els camperols de la zona els proporcionaven draps i tovalloles. Havien de rentar-los en els rierols glaçats i estendre'ls sobre els matolls gebrats. "Si la vida ja era de per si difícil allí, imagina afegir-hi tot això." Però quan jo em pensava que ja havíem arribat al pitjor de la situació, la Conxa encara me'n reservava unes quantes més. Em vol parlar de les relacions sexuals al front, de les que eren consentides. Aquestes també eren problemàtiques per la manca de preservatius, la qual cosa focalitzava en la dona la responsabilitat i preocupació per prevenir embarassos. "Un nou motiu de tensió, de vigilància." No sempre era possible. Una bona amiga va haver de tornar a Barcelona per aquest motiu. "Les dones, per naps o per cols, sempre acabàvem pagant el *pato*." I això encara no era el pitjor. S'apaga la filera de fluorescents del nostre passadís. Quedem gairebé a les palpentes. Només un petit flexo que té rere el mostrador il·lumina un cercle petit al terra que hi ha entre la seva cadireta i el meu tamboret. Un petit cercle de llum entre les tenebres on ja hem entrat. -No sé si em ve de gust seguir per aquí... -Que no cal que..

Però havia decidit continuar. Només feia temps. Buscava la manera, els mots. No sé què més pot explicar-me. Imagino que deu formar part del rovell de la zona grisa de la condició humana, parafrasejant Primo Levi. I jo no tinc cap interès a entrar en aquesta zona. Ni cap dret. Però mentre jo hi dono voltes ella

ja parla de nou. També es va haver de defensar, com les altres, de les proposicions i dels atacs dels propis companys masculins de Centúria. Ho explica amb naturalitat però en veu baixa. No vull que continuï. Tanta lluita contra el feixisme i per la dignitat de les dones i per la seva pròpia. Tanta lluita. Sense treves. La figura menuda de la Conxa se'm va agegantant enmig de la penombra. Es fa un llarg silenci. Cap dels dos no té cap intenció de trencar-lo. Uns talons fins i atrafegats s'allunyen en la foscor i ressonen. Respira profundament. Intueixo que ha acabat amb una de les parts més desagradables del relat. Quan recomença, la veu es torna més lleugera, significativament més àgil i aguda i ens retorna a Barcelona. Sembla un descans per als patiments, però és només aparent. El seu germà li ha encarregat una nova feina d'espionatge, en aquest cas pel sabotatge que es produeix en un petit taller militar. De seguida s'hi posa i reorganitza l'empresa convertint-la en cooperativa i n'amplia l'espai i la producció. És nomenada membre del comitè d'empresa, l'única dona de nou. Entre la primavera de 1937 i el gener de 1939 combina la feina de verificació de les bales amb l'estudi nocturn a la casa Golferichs. "Dormia tres hores com a màxim". -No hauríem d'anar marxant...? -Que potser tens por que ens tanquin?

Tot i que ja no li veig la cara, sé que està somrient. Reconeix la meua progressiva incomoditat. Massa informació. Massa dolor. Havíem arribat al final de la guerra i ja imaginava què començava ara. Diàspora i exili. Més dolor. Però ella continua. Marxa de Barcelona quan sent les primeres canonades. Ho fa amb la Rosario, companya i mestra, la seva germana i una parella amb una filla menuda. Fan una part del viatge en carro tirat per un burro i arriben a Girona després de dos dies de caminar dia i nit. "Amb els avions enemics metrallant-nos". A Girona aconsegueixen pujar a un camió militar que els ha de dur a la frontera, però a Figueres ella en baixa. L'amor el té a la caserna de Garriguella. Ell resistirà allí fins al final perquè la resta pugui creuar la frontera. És la seva missió, sense retorn. "El comiat va ser una autèntica tragèdia."

Tragèdia bèl·lica. Tragèdia personal. Comiat desesperat. Saben que és el seu final en comú. Saben que és el final d'ell. Un amor al qual renunciar irremissiblement. El germà mort en retirada. Una germana amb meningitis a Barcelona i les altres en un internat a França. Quant dolor. L'horror de nou. -No et preocupis, ja acabem aviat... -... M'és impossible articular un mot. Ara sóc jo que li estrenyo la mà, càlida. Després d'estar retinguda quaranta-vuit hores a Portbou, el 2 de febrer es permet l'entrada de dones i nens. Sense preguntes. Sense esma. Decebuts, "però no derrotats!", els pugen en un tren fins a Lievin, a la frontera belga. Dos

dies de viatge. Allí passen deu mesos de miratge d'atencions i llibertat fins que l'avenç imparabile dels alemanys els du de nou al mateix tren per desfer el camí de la llibertat. La destinació és el camp de concentració d'Argelers, concretament una zona per a dones. N'hi arriben un centenar i acabaran sent unes tres mil. Filferrades, remor de mar pudent, vigilants senegalesos. La sensació de decepció es reproduïx, com la d'impotència. "Necessitàvem armes per continuar lluitant, no vigilància."

Segur que al Mercat ja només hi quedem nosaltres. No se sent res, perquè fins i tot la ràdio sembla que ha decidit apagar-se. Sé que em mira directament als ulls tot i que no ens veiem. Només romanem amb les mans agafades. Necessito sentir que tot plegat no va ser en va, que hi va encendre's una espurna d'esperança. Els fets s'escolen i em quedo només amb l'esquelet de tots els nous esdeveniments. I aquesta esperança arriba en forma de metge madrileny amb qui treballarà a la infermeria després d'haver organitzat la intendència del camp femení. Un nou amor enmig de la desolació. Un gran amor. "Em vaig quedar embarassada, i això em va permetre ser traslladada a Marsella." Allí va néixer el seu fill. Un fill. Futur. El cercle de llum que ens acompanya i ens fa caliu per fi té el sentit complet. Un fill. Però sembla que tot ha de pagar un cert peatge. Com si no n'hi hagués hagut prou. El seu gran amor, i pare del seu fill, és traslladat als camps de concentració nazis al mateix temps que ella rep la documentació per poder tornar a Catalunya. 1942. Uns anys durs de postguerra i repressió. De misèria, de fam, de solitud, que l'obligaran, absolutament a contracor, a tornar a la Maternitat. Però ara no per treballar-hi, com abans. Ara la seva visita és traumàtica. Hi va perquè es veu obligada a deixar-hi el seu fill. No el pot alimentar. Una separació, una altra més. I ja en van tantes... Però és el seu fill i aquesta vegada està disposada a fer el que calgui per donar-li un final diferent. No s'ho pot permetre. Encara que li vagi la vida. Lluitarà més encara del que ho ha fet fins llavors per ell, per l'ésser que ha dut un cercle de llum a aquella terra erma de claror. I tanta lluita i tant d'esforç tenen la millor de les recompenses finals. La família alemanya per la qual treballa l'ajuda a recuperar el seu fill. És així que tornarà per última vegada a la Maternitat. Un matí assolellat d'estiu. "És el millor moment d'entre tots aquells anys terribles!" Ens abracem.

[Reportatge periodístic basat en l'entrevista a Conxa Pérez Collado (Barcelona, 1915). A ella el meu agraïment, ja ho sap.]

Document creat per:

Biblioteques de Barcelona
B. Francesc Candel

Amb la col·laboració de:

Biblioteques de Barcelona
B. Vapor Vell

Biblioteques de Barcelona
Poble-Sec Francesc Boix

Centre Cívic Casa del Relotge
